

Autori prezentovanih stihova — kako je to vidljivo iz priloženih biografsko-bibliografskih podataka — generacijski nisu vršnjaci. Najstarijem nedostaju četiri godine do pedesete, a najmlađem je dvadeset i pet. Same pesme svedoče i o tome da su oni različiti po svom autorskom opredeljenju. Pri svemu tome njih povezuje nešto što se ne može zanemariti i što ima smisao odrednice: okupili su se poslednjih godina oko jednog časopisa koji nije bio samo pukim zbornikom tekstova boljeg ili lošijeg kvaliteta, nego stvaralačka radionica srodne misaone orijentacije i umetničkih ciljeva (Sveske za literaturu i diskusiju). Ova udruženost je ponikla najviše u doba neometanog društvenog razmaha, kada se osobito mlada umetnost, neopterećena senkom minule ortodoksije shematizma, angažovala u smislu široke stvaralačke slobode. Bilo bi zato naivno nastojati da se formulišu zajednički imenitelji predstavljenih autora, pogotovu što daljnje individualne crte bilo koga od njih proizilaze iz različitosti profesije i stručnog obrazovanja, iz različitosti životnih iskustava i umetničkog postupka. Pre bih rekao da su sa ovih nekoliko imena predstavljeni različiti putevi i mogućnosti literarnog tragalaštva. Tragalaštva čija je sudbina, čini mi se, iz razloga lične i opšte prirode u stalnom nenalaženju. To po umetnost nije pogubno: obezbeđuje večno nezadovoljstvo kao glavni izvor umetničkog takmičenja. Takmičenja sa sobom i sa svetom, sa nutrinom i kulisama dana, sa istinom srca i racionalnošću realnosti koja se menja. Takmičenja koje izdvajaju ozbiljne stvaralačke ličnosti od onih koji pre svega čine atmosferu doba, koji su njena tvoračka micelija; iz koje se pak, s vremena na vreme, rađa individualnost dovoljno snažna da vreme ovog trenutka prometne u vrednost nadvremenu. Valja verovati da će između onih što su se pre izvesnog vremena okupili oko Svesaka za literaturu i diskusiju takva ličnost izrasti.

Dr VLADIMIR JUSTL

podaci o pesnicima

IVAN DIVIŠ — Rođen je 1924. godine u Pragu. U doba okupacije je bio zarobljen, posle rata se zaposlio u knjižarstvu i istovremeno studirao filozofiju i estetiku na Karlovom univerzitetu. Do 1961. godine je radio manuelno, a od onda najpre kao urednik u izdavačkom preduzeću, a posle kao urednik mesečnika *Sešity pro literaturu* a diskusi (Sveske za literaturu i diskusiju.). Sada živi u Minhenu. Od 1948—1968. godine objavio je jedanaest knjiga poezije, a u toku prošle godine trebalo je da izadu i dve njegove nove pesničke zbirke.

JAN ZABRANA — Rođen je 1931. godine u Pragu. Objavio je do sada tri knjige pesama (1965, 1968, 1968). Na razmeđu 50. godina, u doba skućenih mogućnosti publikovanja, objavio je tri detektivska i jedan roman za decu. Profesionalni prevodilac sa engleskog i ruskog jezika. Zabrana je autor mnogih studija i eseja o engleskim, američkim i ruskim piscima XX veka.

IVAN VERNIS — Rođen je 1942. godine. Studirao je na Keramičkoj školi u Karlovim Varima, a kasnije bio zaposlen kao kulisar u praškim pozorištima. Do sada je objavio četiri knjige pesama, peta, *Lutke*, trebalo bi da izade tokom 1970. godine.

PETR KABEŠ — Rođen je 1941. godine u Pardubicama. Studirao je političku ekonomiju na Visokoj ekonomskoj školi u Pragu. Od 1965. do oktobra 1969. godine bio je glavni urednik Svesaka za literaturu i diskusiju. Sada bez zaposlenja. Objavio je tri, a četvrta knjiga Kabešove poezije treba da izade ove godine. Prevodi nemačku i francusku poeziju.

MILOSLAV TOPINKA — Rođen je 1945. godine. Studirao je češki jezik i psihologiju na filozofskom fakultetu u Pragu. Pesme publikuje od 1965. godine. Stihovi koje donosimo u ovoj panorami uzeti su iz njegove druge, još neobjavljene knjige stihova, *Gnezdo pacova*.

ZABRANA

IZ SAVREMENE ČEŠKE POEZIJE

PREVELI S ČEŠKOG
IRENA VENIGOVA I
GOJKO JANJUŠEVIĆ

JAN ZABRANA

Ulazio u tramvaj
drhteći od straha
da tamo ne ugleda
lepu mladu ženu.
Zadesilo ga još gore,
video je lepog mladog čoveka.

Još gore, kažem,
zašto što je ne biti
gore nego nemači.

To znate.
U trenutku kad tamo nema nikoga
dečak prvi put ulazi u prodavnicu
i okleva
(dok mu trgovac već prilazi)
nije li bolje da ipak zatraži
kaladont...

To znate.
To je za čitav život.

Ne, od tebe neću lepšu,
ne juri mi se od jedne do druge,

jer je voleti ženu
sudbina,
kao boja kose,
bolest
ili vreme u kojem živimo.

Naša čežnja za srećom beše žudnja smrti.
Da si srećan, već bi bio mrtav.

Der Künstler muss des Leben opfern,
što rekao gospodin doktor Kafka,
taj jedan jedini
pravi praški doktor Faust.

Nesreća pak ne jamči ništa.
Možeš biti sto puta nesrećan,
hiljadu puta mrtav.

Videti L. W. u kupaćem kostimu.
Videti je nagu.
Videti je zaljubljen u druge muškarce.
Valjati se s njom na stepeništu u mezaninu
zgrade br. 3 u Arpadovoj ulici
u dva posle ponoći,
iskidati njen halter.

Ona mahovitost beše žudnja smrti.
(Pod uslovom da je to sreća.)
Smrti u rođenoj deci.
Smrti života koji se ponavlja.

Samo, u očima žena
poniženje muškarca počinje
s drugog kraja.

Naša čežnja za srećom beše žudnja smrti.

Sreo sam ga pred ponoć
u krčmi ispod studenca,

bilo mu sedamnaest,
pio 10-procentno pivo, pušio jevine cigarete,
zavarivao s noćnom smenom u crpnoj stanici,
imao crno ispod nokata, gumirane čizme,
šofersku bundu itd.

A nije bilo jasno još
te noći s kim će da ode
... taj Artur.

Sve vene,
samo se somoti bilijara po krčmama
večno zelene.

Na tramvajskoj stanici
držao u ruci tri kanapom uvezana taka
(imao sve što nikad nije imala Magda),
tri kraljevska penisa
princa prestolonaslednika s Marsa,
(leteo s njima čak do Antarktika
da se tamo na sedamdeset ispod nule
na vijeke stvrdnu u grumen leda.)

Stajali smo ispred Mototehne,
no već je tu iz njegovih očiju
zjapila žedna pustoš šakalske Abisinije
zbog koje napušta sve.

Video je kako škrajanjem po zidu
unapred prizivaju đavola,
slušao kako sebi u bradu
pričaju šarene laže.

... kad me otpuste iz bolnice,
kad pronađem onaj buđelar,
kad se oženim (razvedem) platim alimentaciju,
kad završim večernju školu,
kad se odseli šura,
kad kupimo veš-mašinu,
tek tad će da počne...

A on je počeo,
već bio počeo,
već počeo
u tom grmu leži zec.

Tek što zidu okrenu leđa
a tamo se đavo nacrtá sam.

A ti samo govoriš
govoriš čutke
iza staklenog zida
jedne jedine smrti.

Bili dani kao izgaženi zidovi,
lepili se i zaudarali
kao košulje natopljene znojem,

dok je čekao
na uglu ulice
ženu,
tramvaj,
da se otvori prodavnica,

a jurili ljudi

šešire koje odnosi vetar,
ispale klimave zube,
žene koje su pripitomili drugi muškarci,
izgubljene lične karte,
pročerdane plate,
pobačenu decu.

Nikako u gnezdima,
ptice su bile na nebu,
nisu gubili vreme,

dok je stajao
na uglu ulice,
u ovom životu
koji se ne živi dvaput.

IVAN DIVIŠ

BRDO ISKUŠENJA

013

Ne date mi da pevam,
dakle da živim,
poričete moju misiju,
moje osnovno poslanstvo!
To beše nesklad koji dovede
do pregršti krhotina u srcu vizije —
taj nesklad — ime te krivde.

027

Pomenuti još diše, one hulje bi mogle da ga
uhode —
Imao je bogatu biblioteku, Josepha Surina,
Eckharta

Böhma misticizam katolički protestantski
indijski hermetizam kompletnu Blawatsku
Davao knjige na čitanje i neko ga otkucao
Pajkani konfiskovali knjige a posle odležane
robije
jedan od tamo onih s pikavcem u gubici rekao
mu:

Ali gospodine! Idite, molim vas! Biblioteka je
nesumnjivo vaše vlasništvo!
Ali, ona će tokom doživotne kazne biti
deponovana kod nas.
Izvolite, ako baš hoćete da se žalite,
pobrinućemo se da vam smanje penziju.

028

Gospođa X. Y. od smrti svog supruga
spravlja čorbu na podu, u rupi od čamovog
čvora.

030

Sveti Jeronime probudi lava, jezik daj bednom
meni,
svoj odreži, u gnjilu duplju usta mojih metni ga
omeći meglom pesme u pakao čušni trabunjanje
Odagnaj pauka s tavana grobnog hrama
zasvođenog prenapregnutim cerekanjem.
Probudi lava, kandžama mene oboružaj,

u nadbiče prometni me,
u fantoma koji okončava i začinje.
Ti koji imaš ključe svetog milosrđa,
daj jezik bednom meni
e da bih bližnje opet učinio bližnjima
i bio kadar da ih pred lice anđela privedem.

032

Ispod ove ploče krije se još jedna?
Sva je prilika, rekoh. Rintali smo i otkopali je.
Beše od bronzne, po njoj neka svračja pismena.
Podvalio si mi dahtao je.
Ludo! odmahnuo sam, zato smo ovde!
Kopali smo i kopali i stigli do ploče od srebra.
A kad smo ugrcnuli vazduha i oprli se na pete
ugrezosmo u meku trulež greda.
Izdržati! Samo još nekoliko palaca!
Onda smo je ugledali, svu od zlata.
Konačno! zauriali smo
grleći se sred iverja i maltera.

Ispod nas je zjapio vajat od alabastra
a u njemu po turski čučala slepa i naga devojka.
Šta ćeš da nam kažeš? pitali smo je orlovskim
perjem.
Da kažem? Mislite da dam? okrenula nam je
jajaste kapke —
samo, nju su mi pre hiljadu godina zalili teškim
olovom.

033

Kako to deluje? pitao je ženu koja se čvrsla u
zid.
A šta to kako deluje? odvratio zid koji se
čvrslu u ženu.

Ono što sam ti upravo pročitao.
Nikako! Donekle deluje ono što si preskočio!
iščezli i žena i zid, a dugo je bez žene,
odavno ne stanuje tamo gde noćiva,
samo tako se useljava u pravi dom
i prodire u ženu u kojoj čovek sklupčan
više nema šta da kaže.

034

I tako sam bio stigao dotle da se obesim u
podrumu svog doma,
a to bi se doznalo za pet ili za deset dana.
I tako je bilo došlo dotle da sam pred sobom
gurao Hrista,

gurkao po ledima tu prozirnu senku, i
stavljao je kao poslednju pregradu između sebe
i ljubavi,
samo je i ova svetlost zadržala ludu i kukavicu.
I bilo mi je tako kao da sam triput razminuo
svoju smrt
i ponovo bio osuđen na život koji je produženo
umiranje.
I tako sam kroz staklene opeke mileo u svoju krv
i bilo mi svejedno jer sam iza te kaljuge slutio
san

jedino što je preostalo da mi još bude otefo
da ću se sutradan probuditi u paklu bez igde
ikoga.

I tako sam pojmió tek jedan mali deo svemira,
nakon dugog putovanja
nisam stigao nigde, bolje rečeno, do v d e.
Ali, nije u meni zgasla ona neuništiva volja
da uništim ovaj unakaženi život, da prokunem
pritvornu obmanu
i ne prestanem da vičem: Laž! Laž privremena i
gnusna!

I tako u mene bi usaden krst od zlata
a čvrsto da ga lecnuti neće nikakva buduća
nevolja,
krst urešen dragim kamenjem, krst očinski i divan,
i tako bejah ozaren i nigda da zgasne moja vera
kako je ovaj pakao osvedočenje Raja, i tako kroz
sve to
oboružah se sveukupnim a tako običnim
prezirom za sve
koji to poriču.

IVAN VERNIŠ

TREŠNJE

Voće bismo zobali
ali voće iz zdele glinene
ili pletenog fanjmića,
tako ga je lepo imati na stolu, osobito kad počne
kiša.

Nova knjiga priča o mesečnim konjima,
o pakosnom majmunu,
čudotvornoj strelji
i ostalim crnačkim stvarima,
čitav dan može biti kao iz bajke.
Da ti još nešto pročitam?
Još jedno poglavlje,
jednu stranicu bar?

TIŠINA

U odžaku jesenjeg doma gore paučina
i tarok,
gori slama oko flakona dvaput ispijenog do iza
dna.

Na stolu jesenjeg doma putnik-tarok.

Na vratima ću da promulmam doviđenja
i da na potpeticama od snega
obiđem svoje šuplje drveće; u njemu čame
lasice.

Putnik-tarok.

Na potpeticama od snega
nešto govorim kraj bunara
svojim mrtvim psima.

VUCI

Snimak vile to dom je u zemlji žbunastoj.
Ostani u kimonu. Divno ti ruke stoje u
rukavima širokim
i kako si se očešljala.

Če da dođe tvoj brat u slamnatom šeširu
sa razama morskim u košari
i oslićima.

U vrtovima ovce prvi put ostržišene,
zveri se linjaju u brdima,
vučice štekću na me, da bez odore jezdim
mrtvačke.

Snimak vile to dom je u zemlji žbunastoj.
Vučice štekću na me
i na ponija mi dugodlakog.

Ruke ti divno u rukavima širokim,
divno kuću u zemlji žbunastoj
i livada koja vrane goluzdrave hrani.

Udišući ikebanu
sa stola za jelo
prestao sam da jedem,

si mi zabran otvorila svojih poljubaca
kao ja da sam devojka
a ti junoša iz onog vilajeta.

Maš li konja u štalama vile?
Maš li konja sa sedlom ženskim?
Ja ću njemu otrova. Ču mu nožne žile prerezati.

Čudilo me krst što nosiš. „Veruješ li?“
Okolo vrata ti ga meni, „tebi kad se okameniš“.

POZORIŠTE SENKI

GRANA

S čamnog grmlja u močvari
moja draga trga pruče
za košaru u koju će

da đavolja skuplja jajca
koja kida oštro trnje,
gnezda crvi opuštena
ali tako mirišljava.

VEČERA

Sred močvare
čuči moja draga
sa kašikom
kraj načvi sa testom
i mljacka li mljacka.

KUĆA U MOČVARI

Gore u sobi
postelja, na njoj mi ja
ležim ko mrtav
i mrem li mrem od strah
šta mi to dole gotoviš.

PETR KABEŠ

AVGUSTOVSKI FRAGMENT

samo je malecni deo moga asuana
kao što se pokazalo
mogao ući na kaki oklop kornjača
kao sa svakom nogom na drugom
kontinentu osećam se raskoračen
kontingent toplih struja odvaja
moje nožne zglobove, kida moje telo
odozdo
ivice krajeva mojih
neću ih ostaviti a one će
da me unište, one odozdo
odozgo dijamantske testere; pa
sve dublje i dublje
u granit moga asuana

zrnasta čelenka se prepolovila
neutrošeni dijamant se
sunča

na zrnastim grudima
na mojim stički prekrštenim
rukama
belouške u doljama ugrejanog krila svlače svoju
(...) pošto su se prethodno s delfinima
dogovorile o raspodeli trofeja

samo malecni deo moga asuana
pluća po rekama na kojima moram
da kažem zbogom brodarima
preplavljen: poplavljen
sa ambarima praznim na pejzažima trbuha
sa balama platna u mom
nekad promuklom grkljanu
sa promuklim (i te kako setnim) ibisom; šteta
za njegova utopljena proročanstva
šteta za moje tajne

prepolovljena čelenka, umorna i fiha
skrama hemisfere
brodi već umesto dijamantske testere

a kobajagi pramca lađe
: pijana daska
raspolućenom glavom mog granita plovi
za daskom daska bezobzirno hita
iz stare evrope

šteta za moje poplavljene tajne — šteta
za ibisova proročanstva, s mojim je granitom
otpisan

kontraband asuana pritajenih bogatijih
a da to iznad dvaput zanemelog granita
u flotilama šarenih zastava i ne slute

vatreni avioni kojima pripada
budućnost upinju se iz petnih žila
izvan mog kamenog krova, izvan mog granita
ali moje otvorene oči
vide više nego ranije
ponorne bubne opne stražare svaka
na drugoj slepoočnici sveta
moj će razdrobljeni granit da obrgri golden gate
dardanele

ognjenu zemlju, peterburg (to, taj razbijeni
prozor); a kakve tek ljudske mirise
udiše hongkong moje nosne prepone

maglenim brodovima, avionima
koji oblikom i bojom liče na pripitomljene delfine
nije dovoljno da vide zlatne ribice
silaze mojim putem s nadom da nikad neće
mojom sudbinom

kesoniran
kesonirali su me pa na vreme ispuštam
stoletnu svoju dušu
ispuštam ibusa kuitkom
preplavljenih usta
ne podseća me toliko na noja koji traži niči na
to nisam zaslužio
pa: njegovo je perje natopljeno vodom
njegovo se poslednje proročanstvo ne obistinjuje
njegovo će telo za tri dana
pojesti ribe i so
neka bude tako
njegov nauk njima
nije poruka nego pevanje
bez smisla; pa neka silaze

mojom sudbinom s nadom da nikad neće
mojim putem:

zdrobljeni granit gubi ravnotežu
usred vodâ
ostavljajući proročanstvo
napušten od pilota padam nauznak
zaranjam otkud nisam došao
: u mulj
nada mnomo pijane daske napuštaju
evropu, koja isto tako nauznak a
napuštena već i od sasvim iscrpljenog bika
hoće još

u moje krilo bar rose, algi
u njeno uštapa beli zar
bar

Napomene:

(16—19. avgusta 1968)

1. Kao što se to vidi po datumu, u pitanju je slučajni fragment. Čitava pesma je najverovatnije trebalo da ima naslov **Druga smrt** (Ramzes).
2. U tekstu su slobodno korišćeni citati iz Remboove **Pijane lađe**.

MILOSLAV TOPINKA

GNEZDO PACOVA

zgodice koje se pričkuljaju u
pacovskom gnezdu
Reči na paramparčad, pacovi
priređuju terevenku
(Sve osta da visi. Odrezati! Dan za danom
moja pleća više mogu.)
Ovde onde po pacovčić dozreo za slavlje.
Đavoli ga gle na ražnju drže, dušu li mu dušu
na jeziku prže.
Rskavica i zglobovi i koščice, đavoli mi suze rone
nad pacovom
udavljenim.

